

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 1-12

บทความวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำ
เพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน
ในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน*

THE DEVELOPMENT OF DIGITAL MEDIA AND PRECISE APPLICATION
FOR LEARNING AND EXPLORING THE INFORMATION OF THE
RELIGIOUS TOURISM AND MEDITATION SITES IN THE SECONDARY
CITIES IN THE UPPER NORTHERN THAILAND

ตระกูล ชำนาญ¹, สัจจ เขียนจันทัก¹, สมิติไธร อภิวัฒน์อมรกุล¹, ชาลี ภัคดี¹, พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี¹

Trakoon Chamnan¹, Sangad Chienjuntak¹, Smitthai Aphiwatamonkul¹, Chalee pakdee¹,

Phramaha Weerasak Suramedhi¹

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่

¹Faculty of Education Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Chiang Mai, Thailand

¹Corresponding author E-mail: dtk.chamnan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน 2) สร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำสำหรับการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบนเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานเมืองรองภาคเหนือตอนบน มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงปัญญาธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม สิ่งสำคัญภายในวัดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยพระอุโบสถ พระ

วิหาร พระเจดีย์ หอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ พระประธาน องค์พระธาตุ พระเจ้าทันใจ หอระฆัง รอยพระพุทธบาทจำลอง ซุ้มประตู จิตรกรรมฝาผนังและจุดชมวิว ส่วนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีการประยุกต์ผสมผสานพุทธศิลปะทางล้านนากับพม่า รวมทั้งศิลปะไทใหญ่กับไทลื้อ สอดแทรกคติธรรมและความเชื่อความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาลงไปใน การก่อสร้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในอดีตได้เป็นอย่างดี 2) การสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลของแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน ได้แก่ อีบุ๊ก และวิดีโอออนไลน์ โดยนำเสนอสื่อสารแก่นักท่องเที่ยวผ่านทางยูทูปช่อง Buddhist Tourism, Google Sites และเว็บไซต์ anyflip ส่วน แอปพลิเคชันแบบแม่นยำสำหรับการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานด้านการท่องเที่ยวได้ โดยนำเสนอบนสมาร์ตโฟนและอุปกรณ์แท็บเล็ต

คำสำคัญ: นวัตกรรมสื่อดิจิทัล, แอปพลิเคชันแบบแม่นยำ, แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน, เมืองรองภาคเหนือตอนบน

Abstract

The objectives of this research were to 1) explore and collect information about tourist attractions in religious and meditation retreats, and 2) develop innovative digital media and precise applications for learning and exploring tourist attractions at the secondary cities in the upper northern. The research design was a qualitative research. The sampling group included general tourist and the target groups who are selectively scholar monks, qualified local experts and elderlys. The data collections tools were in-depth interviews and group discussions. The research had presented by expository and descriptive method. Therefore, the results of the research revealed that 1) religious and meditation retreats tourist attractions in the upper northern part of the secondary city tourism area were consisted of a tourist attraction, cultural attraction, intellectual tourist attraction and tourist meditation retreats. Most of the important things inside the temples were an ubosot, a vihar, a chedi (the Buddha's relic), an art gallery or a museum, the principal Buddha image, Phra That (Stupa), Phra Chao Thanjai, a bell tower, a replica of the Buddha's footprint, a doorway, murals or wall paintings and viewpoints of the temple. The distinctive identities were the temple's architecture, Buddhist sculptures and paintings with the application of a blend of Buddhist art in Lanna and Burmese including Tai Yai and Tai Lue arts.

Those identities were incorporating Buddhist ethics and beliefs which reflect the prosperity of Buddhism in the past as well, then 2) to develop innovative digital media of tourist attractions at the secondary cities in the upper northern, comprise e-books and online videos. The innovative digital media of tourist attractions communicated to tourists via Buddhist Tourism, YouTube channel, Google Sites and AnyFlip website. The particular application for learning and discovering tourist attractions met the needs of tourism users which presented on smartphones and tablet devices.

Keywords: Digital Media Innovation, Accurate Application, Religious and Meditation Tourist Attractions, The Secondary Cities in The Upper Northern

บทนำ

สภาพปัจจุบันสังคมเครือข่ายทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในทุกเรื่องของการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สังคมออนไลน์” เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคนทุกกลุ่มวัย ทั้งวัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน ไม่เว้นแม้แต่วัยชราหรือกลุ่มผู้สูงอายุก็สามารถเข้าถึงสังคมออนไลน์เหล่านี้ได้เช่นกัน ซึ่งจะช่วยเปิดโลกกว้างให้กับผู้สูงอายุได้ ไม่ว่าจะอยากทราบเรื่องใดสนใจเรื่องใด ก็สามารถหาข้อมูลได้ในทันที ทำให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตัวเองได้ ไม่เหงา ได้พูดคุยกับลูกหลานที่อยู่ห่างไกลกัน หรือแม้กระทั่งได้พบปะกับเพื่อนใหม่ในวัยเดียวกัน ทำให้สามารถใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่า มีชีวิตที่ง่ายขึ้น และมีความสุขอีกครั้ง นวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาสุขภาวะสำหรับผู้สูงอายุ (สุทธยา สมสุข, 2563) สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งสร้างนวัตกรรมด้านสุขภาพเพื่อผู้สูงอายุ (Health Care Innovation for Older Persons) ในการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่ไทยแลนด์ 4.0 ตามโครงการ “ผู้สูงอายุไทย ก้าวไกลไทยแลนด์ 4.0 : สูงวัย สูงคุณค่า สานภูมิปัญญา สู่ลูกหลานไทย” เพื่อนำนวัตกรรมในสาขาต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุใน 5 มิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีและนวัตกรรม และสร้างความตระหนักให้สังคมเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ (สำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต, 2560)

ทั้งนี้ จากสถิติการสำรวจการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในแต่ละกลุ่มอายุ พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 50 - 59 ปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นจำนวน ร้อยละ 7 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 11 และ 12 ในปี พ.ศ. 2557 และ 2558 ตามลำดับ สำหรับผู้ใช้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 2.6 และ 3 ในปี พ.ศ. 2557 และ 2558 ตามลำดับ โดยกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงและการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากที่สุด (สำนักงาน

สถิติแห่งชาติ, 2561) แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้เวลาเดินทางไปท่องเที่ยวในวัดและศาสนสถาน เพื่อการเรียนรู้ปฏิบัติธรรม และการพักผ่อนหย่อนใจกับความงามทางศาสนา หรือผู้สูงอายุบางกลุ่มเริ่มเข้าถึงและสามารถใช้งานเทคโนโลยีได้จะใช้แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนเพื่อการติดต่อสื่อสารและการค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย

รูปแบบของสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันจึงมีลักษณะเป็นระบบโปรแกรมสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้งานบนสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานประเภทต่าง ๆ ทั้งในด้านการสื่อสาร ด้านความบันเทิง และการท่องเที่ยว แต่สื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันที่มีความเหมาะสมกับการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับองค์ความรู้ เนื้อหา รูปแบบ กิจกรรม เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในประเทศไทย ยังมีค่อนข้างจำกัดและไม่สอดคล้องกับสภาพวัยของผู้สูงอายุ (วิทยาลัยการจัดการ, 2561) เช่นเดียวกับข้อมูลสารสนเทศออนไลน์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน น่าน แพร่ พะเยา) พบว่า ยังไม่มีการจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน และยังไม่มีการพัฒนาเพื่อจัดทำเป็นสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้และการสืบค้นให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่แหล่งข้อมูลและแอปพลิเคชันเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นยังคงมีน้อย และขาดการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะข้อมูลทางการท่องเที่ยวระบบดิจิทัลซึ่งยังกระจัดกระจายอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วไปไม่เป็นปัจจุบัน และมีเนื้อหาที่จำกัดไม่สามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเพื่อการท่องเที่ยวได้ (จุฑาพร บุญศิริรัฐ, 2563) ทั้งนี้วัฒนธรรมสื่อดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุควรมีรูปแบบและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานที่น่าสนใจและทันสมัย มีการนำเสนอทั้งข้อความ ภาพ และเสียงที่เหมาะสม แต่การออกแบบแอปพลิเคชันส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ปัจจัยทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุเกือบทั้งหมด และมองข้ามปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้งานของผู้สูงอายุ ซึ่งการพัฒนาและออกแบบแอปพลิเคชันโดยไม่คำนึงถึงการใช้งานของกลุ่มผู้สูงอายุจะทำให้เป็นปัญหาต่อการใช้งานของบุคคลกลุ่มนี้ (Chansiriwat, T. et al. , 2016)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน จึงได้จัดทำข้อมูลดิจิทัลด้านการท่องเที่ยวให้ครบถ้วนถูกต้อง เป็นปัจจุบัน โดยมีการบูรณาการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อ

ยกระดับประสบการณ์นักท่องเที่ยวตลอดการเดินทาง ตั้งแต่การบอกเส้นทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ จนถึงการแนะนำกิจกรรมและสิ่งที่น่าสนใจในบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อสร้างและพัฒนาแนวทางการสื่อสารสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมกลุ่มสนทนา โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุ ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง 7 จังหวัด ๆ ละ 10 วัด เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะเน้นเฉพาะผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน จำนวน 70 รูป/คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ใช้แบบสำรวจข้อมูลของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเป็นการสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เช่น บริบทพื้นที่และสภาพแวดล้อมทั่วไป เอกลักษณ์ที่โดดเด่น อัตลักษณ์ที่สำคัญ เป็นต้น และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) สำหรับพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุในชุมชน โดยประเด็นที่สัมภาษณ์จะเกี่ยวกับข้อมูลสำคัญของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน ส่วนการตรวจสอบเครื่องมือ ใช้วิธีตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว 115/2564 และได้ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมายในเขตภาคเหนือตอนบน โดยมีการอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจง วัตถุประสงค์ 2) ผู้วิจัยและคณะลงพื้นที่สำรวจเพื่อประเมินข้อมูลสารสนเทศของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนา

กรรมฐานไป และไปพบกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3) ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ เปิดโอกาส ให้ซักถามข้อสงสัย และให้เวลาในการตัดสินใจกับกลุ่มตัวอย่าง 4) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม โดยการนัดพบประชุม และทำการเก็บข้อมูล ด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล 5) ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างนวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวและประเมินผลการใช้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) นำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูลเพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย ซึ่งมีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ นำเสนอ ผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการสำรวจและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน จะมีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงปัญญาธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม ทั้งนี้สิ่งสำคัญภายในวัดส่วนใหญ่จะประกอบด้วยพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ หอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ พระประธาน องค์พระธาตุ พระเจ้าทันใจ หอระฆัง รอยพระพุทธบาทจำลอง ชุ่มประตู่ จิตรกรรมฝาผนังและจุดชมวิวของวัด ส่วนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของวัดจะเป็นสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีการประยุกต์ผสมผสานพุทธศิลปะทางล้านนากับพม่า รวมทั้งศิลปะไทใหญ่กับไทลื้อ สอดแทรกคติธรรมและความเชื่อความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาลงไปใน การก่อสร้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในอดีตเป็นอย่างดี

2. การสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยสื่อยูทูบ (YouTube) ช่อง Buddhist Tourism สื่ออีบุ๊ก (E-book) Google Sites, เว็บไซต์ anyflip เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยว สื่อวิดีโอออนไลน์ (VDO Online) และสื่อเว็บไซต์ (Website) ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน การพัฒนาแอปพลิเคชันทำให้ได้แอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานด้านการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว โดย

นำเสนอบนสมาร์โฟนและอุปกรณ์แท็บเล็ต แอปพลิเคชันจึงเป็นโปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ที่ออกแบบมาสำหรับ Mobile (โมบาย) Tablet (แท็บเล็ต) หรืออุปกรณ์เคลื่อนที่ ซึ่งในแต่ละระบบปฏิบัติการจะมีผู้พัฒนาแอปพลิเคชันขึ้นมามากมายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน ส่วนนวัตกรรมสื่อดิจิทัลจัดเป็นนวัตกรรมสื่อสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นมาทดแทนสิ่งที่มีอยู่เดิม เพื่อให้เอื้อต่อประโยชน์การใช้สอยที่มากกว่าเดิม เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้ จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย การสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลในครั้งนี้ จึงเป็นนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ว่า

1. จากผลการสำรวจและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรมทางพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวตามเทศกาล ประเพณีวัฒนธรรมชุมชน และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงปัญญาธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสำหรับนำไปประพฤติปฏิบัติ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม ได้แก่ การเดินทางมาวัดเพื่อการฝึกสมาธิ การเดินจงกรม การฟังธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากเขตภาคเหนือตอนบนคืออาณาจักรล้านนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองในอดีต จึงทำให้มีวัฒนธรรมและประเพณีเป็นของตนเองสืบต่อมาอย่างยาวนาน มีพุทธสถาน โบราณสถานต่าง ๆ ในเขตวัดวาอารามของชาวล้านนา เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ซึ่งศาสนสถานเหล่านี้ยังดำรงไว้ซึ่งความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและความเชื่อท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน นอกจากนี้ล้านนายังมีประเพณีท้องถิ่นทางด้านพุทธศาสนา อาทิ พิธีกรรมห่มผ้ากาสาวพัสดร์ให้แก่องค์ศาสนสถาน เช่น อุโบสถ องค์เจดีย์ และพระพุทธรูปที่สำคัญเพื่อถวายความศรัทธาและเป็นพุทธบูชาตามจารีตของชาวเหนือ ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตภาคเหนือตอนบน มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประเพณี กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การไปไหว้พระตามคติความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำปีเกิดในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนากับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัลยา โหระเรื่อง พบว่าลักษณะการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนา มี 4 กิจกรรมคือ 1) ด้านประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาในล้านนา 2) ด้านความเชื่อและศรัทธาเพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3)

ด้านศิลปวัฒนธรรมและพุทธศิลปกรรมท้องถิ่น 4) ด้านการบูรณาการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและนันทนาการ (สุกัลยา โทหาเรือง, 2563) เช่นเดียวกับงานวิจัยของภัทรชล ฤทธิ์เต็ม พบว่าอัตลักษณ์การท่องเที่ยววัดในภาคเหนือสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากความเชื่อศรัทธาในพระพุทธ ศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความศรัทธาในพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุในพระเจดีย์และความเชื่อศรัทธาในรอยพระบาท ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวไปนมัสการพระพุทธรูปและพระธาตุที่สำคัญ ๆ อยู่เสมอ (ภัทรชล ฤทธิ์เต็ม, 2558)

2. การสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชัน จากการศึกษาพบว่า นวัตกรรมสื่อดิจิทัล (Digital Media) เป็นการสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศระบบดิจิทัล (digital museum) และสร้างสื่อที่มีการนำเอาข้อความ ภาพนิ่ง กราฟิก ภาพ เคลื่อนไหว เสียงและวิดีโอ มาจัดรูปแบบโดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์สื่อสารทางออนไลน์ หรือตัวกลางที่ถูกสร้างขึ้นมาจัดการตามกระบวนการและวิธีการผลิต โดยนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้งานเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยววัดในเขตภาคเหนือตอนบน ทั้งนี้ความเป็นดิจิทัล (Digitalization) ของแหล่งข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยวจะมีความทำงานที่หลากหลาย รวดเร็วและแม่นยำ ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์มีการประมวลผลที่รวดเร็วและไร้พรมแดน ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะอยู่ที่ใดของโลกก็สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว โดยผ่านเว็บไซต์ (Website) ที่ทำหน้าที่ของสื่อกระจายข้อมูลเข้าไปสู่ผู้ใช้บริการที่เป็นนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความต้องการที่หลากหลายและแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถดัดแปลงหรือเรียกดูข้อมูลที่ต้องการได้ในเวลาอันรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร เกียรติพิริยะ พบว่า การเติบโตของการท่องเที่ยวถูกขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ที่เอื้อให้นักท่องเที่ยว สามารถสืบหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างความต้องการหลักของนักท่องเที่ยวกับความลงตัวกันกับสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นกล้าที่จะท่องเที่ยว เกิดความประทับใจ ความสะดวกสบายตลอดจนทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจมีความรู้สึกเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล ก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ใช้วิธีการพัฒนาซอฟต์แวร์แบบรวดเร็ว (RAD) บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เป็นแอปพลิเคชันสำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ (mobile application) โดยจะต้องติดตั้งลงบนสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต เป็นการสนับสนุนการวางแผนการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การสร้างแผนการเดินทางที่เหมาะสม รวมถึงการบริการข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว เนื่องจากแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการ แอนดรอยด์เป็นระบบปฏิบัติการที่ถูกใช้อย่างแพร่หลาย มีผู้ใช้งานจำนวนมากที่สุด ครอบคลุมสมาร์ตโฟนและ

อุปกรณ์แท็บเล็ต (สถาพร เกียรติพิริยะ, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม และคณะ และคณะ พบว่า การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันจะช่วยให้เว็บเพื่อการท่องเที่ยวประเทศไทย สามารถทำงานได้ครอบคลุมทุกระบบปฏิบัติการ และผู้ใช้สามารถเข้าไปใช้งานผ่านอุปกรณ์ที่ต่างชนิดกัน ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ตโฟน แท็บเล็ตหรือคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงมีบริการแผนที่ออนไลน์ ซึ่งช่วยให้เกิดความสะดวกสบายสำหรับการวางแผนเดินทางมากยิ่งขึ้น (นฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม และคณะ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย พบว่า การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลโดยใช้วิธีเล่าเรื่องแบบดิจิทัลเป็นการผลิตคอนเทนต์ออนไลน์ที่กระชับและรวดเร็ว จะสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งนวัตกรรมที่มีส่วนเพิ่มผลประสิทธิภาพการเรียนรู้ทันสมัย จะทำให้เข้าใจง่ายต่อสื่อบันเทิงท่องเที่ยวและทำให้รู้สึกอยากเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลสารสนเทศแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานที่มีความเหมาะสมและมีความหลากหลาย จะสามารถสื่อให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวของวัดในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงปัญญาธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรมนอกจากนี้ การพัฒนาปรับปรุงแอปพลิเคชันอยู่ตลอดเวลาโดยนำข้อมูลจากเว็บไซต์มาแสดง จะสามารถเพิ่มความสะดวกสบาย และสามารถระบุตำแหน่งต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำเพื่อให้ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้ใช้ รวมทั้งการนำแอปพลิเคชันไปไว้ที่เพลย์สโตร์จะทำให้สามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันไปใช้งานได้อย่างรวดเร็ว โดยองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจในสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา โดยการให้ข้อมูลความรู้ด้านสารสนเทศที่สำคัญแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติความเป็นมา แหล่งท่องเที่ยว สิ่งสำคัญภายในวัด ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้นวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และการสืบค้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า สื่อดิจิทัลได้แก่ ยูทูป (YouTube) สื่ออีบุ๊ก (E-book), Google Sites, เว็บไซต์ anyflip, สื่อวิดีโอออนไลน์ (VDO Online) และเว็บไซต์ (Website) เป็นสื่อที่สามารถแทรกซึมเข้าไปทุกกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถกำหนดช่องทางและวิธีการในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ทำให้เกิดการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน อีกทั้งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจใช้จ่ายในการท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น ได้สัมผัสการท่องเที่ยวที่มีแบบแผน สะดวกและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ส่วนแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเป็นโปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้สำหรับการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยว สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานด้านการท่องเที่ยว โดยปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลในเว็บไซต์และแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งนิยมใช้อินเทอร์เน็ตในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อหาข้อมูลนำไปวางแผนเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำนโยบายเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดแอปพลิเคชันบนมือถือ และการออกแบบ

ดีไซเนอร์ในรูปแบบภาษาอังกฤษ สำหรับนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวให้กับชาวไทยและชาวต่างชาติ
 ตอบสนองนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาครัฐภายใต้แผนไทยแลนด์ 4.0 2)
 หน่วยงานภาครัฐควรกระตุ้นให้เมืองรองตระหนักถึงความสำคัญด้านความรู้ในการใช้เทคโนโลยี
 สื่อดิจิทัล โดยการออกนโยบายในเชิงฝึกฝนให้หน่วยงานของตนมีความรู้ในการใช้สื่อมากกว่าใน
 เชิงควบคุม โดยอาจส่งเสริมไปพร้อมกับให้ประชาชนมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลใน
 การท่องเที่ยว 3) สถาบันการศึกษาจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมนวัตกรรมการสื่อดิจิทัลสำหรับ
 ผู้ประกอบการเพื่อให้มีความเชื่อมโยงหรือมีการผูกพันกับแอปพลิเคชันอื่น ๆ ที่นิยมใช้ และ
 การแชร์ผู้ใช้สู่การสร้างเงื่อนไขที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชน หรือเป็นลักษณะ
 เครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับภูมิภาค และ 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยการ
 เสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในสื่อดิจิทัล ให้สามารถใช้
 ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันสำหรับนำไปพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรสร้างและ
 พัฒนาแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ
 วิปัสสนากรรมฐานให้สามารถใช้งานได้บนทุกแพลตฟอร์ม 2) ควรพัฒนารูปแบบสื่อดิจิทัลและ
 แอปพลิเคชันแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในกลุ่มจังหวัด
 ภาคเหนือตอนบนโดยใช้เทคโนโลยีภาพเสมือนจริง

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทพร บุญศิริรัฐ. (2563). การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศบน
 โลกดิจิทัล. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 12(2), 285-298.
- นฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม และคณะ. (2560). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยวประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
 พระนครเหนือ.
- ภัทรบถ ฤทธิ์เต็ม. (2558). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด.
 วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 11(1), 1-21.
- วิทยาลัยการจัดการ. (2561). สื่อสารโดนใจ รุ่นใหญ่วัยสี่เงิน. กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาพร เกียรติพิริยะ. (2563). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัล.
 วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 7(12), 436-448.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การมีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ.
 เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2564 จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries22.html>

- สำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต. (2560). คู่มือความสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ. นนทบุรี: โรงพิมพ์ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุกัลยา โหระเรือง. (2563). การศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนา. วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(3), 70-85.
- สุทธยา สมสุข. (2563). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ. วารสารปาริชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ, 33(1), 63-76.
- Chansiriwat, T. et al. . (2016). Factors influencing website accessibility of the elderly. Journal of Industrial Technology Ubon Ratchathani Rajabhat University, 6(2), 66-181.